Kadın Yoksulluğu ve Kadın Yoksulluğunu Besleyen Unsurlar*

Women Poverty and Factors Feeding Women Poverty

Handan Karakaya*

Abstract: Throughout history, women have been subjected to various forms of discrimination in different cultures and regions of the world. It is possible to mention many factors that feed these discrimination. However, we can say that the most basic discrimination which can extend its arms from the depths of history to patriarchy. Patriarchal discourse defines women as passive, obedient and patient, while reinforcing the male-dominated power field within the social structure. The social and economic consequences of this form of empowerment are reflected in women's lives. Women experience the consequences of discrimination in different ways. One of the most important of these results is poverty. As a result of women's social, economic and cultural discrimination, women experience poverty in the world more deeply than men. The concept of women's poverty emerges as one of the consequences of the inability of women to benefit from opportunities such as education and employment. Women's poverty can be defined as the situation of women falling into poverty due to inadequate social and economic opportunities. In this respect, the poverty approach of Amartya Sen is gaining importance. According to Sen, poverty cannot be defined as a "low income" or "income insufficiency". When we think about this definition, the opportunity to improve the ability of women to do away with it, it is difficult to get rid of falling into poverty. In this study, our aim is to reveal female poverty and the factors that feed this poverty. While women are crushed under the weight of the patriarchal social structure, they can benefit from opportunities such as education and employment much less than men. This places women among the groups representing poverty in the society, and this leads to the transformation of poverty into an inter generational heritage. This study was carried out by comparing and analyzing the ratios of men and women in the data obtained from various fields (education, employment, etc.) as well as obtaining data with documentation techniques.

Structured Abstract: As a result of their social, economic and cultural discrimination, women experience poverty much more deeply than men. The concept of women's poverty has emerged as one of the consequences of women's inability to take advantage of opportunities such as education and employment and has entered the agenda of various international organizations. Women's poverty can be defined as the state of falling into poverty due to lack of income and limited opportunities socially and economically.

* Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
Asst. Prof. Dr., Fırat University Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Social Services
ORCID 0000-0003-2749-4277

hkarakaya@firat.edu.tr

Cite as/ Atf: Karakaya, H. (2020). Kadın yoksulluğu ve kadın yoksulluğunu besleyen unsurlar, *Turkish Studies*, 15(1), 307-325. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.30173>

Received/Geliş: 07 August/Ağustos 2019

Accepted/Kabul: 25 February/Şubat 2020

Copyright © MDE, Turkey

Checked by plagiarism software

Published/Yayın: 29 February/Şubat 2020

CC BY-NC 4.0

From this perspective, Amartya Sen's poverty approach gains importance. According to Sen, poverty cannot be defined as an "income shortage" or "low income".

Poverty should be defined as "capacity and inability to do". When we think within the framework of this definition, the opportunity to improve the capacity of women to take away from it, it becomes difficult to avoid falling into poverty.

Therefore, strengthening the "capabilities" of women can be considered as a factor reducing poverty risk. The aim of this study is to reveal women poverty and the elements that feed this poverty in general but not in detail. In this study, the rate of education, employment and access to different opportunities, which are thought to have a direct impact on women's poverty, affect women's social status will be emphasized. While women are oppressed under the weight of patriarchal social structure, they can benefit from opportunities such as education and employment much less than men. Women's education rates and their impact on employment are among the main questions of our research. At this point; whether there is a relationship between employment and women's poverty? What is the education level of women who are not employed? Do the responsibilities of women arising from their traditional roles keep women away from employment opportunities?

The study, which will be shaped within the framework of these questions, focuses on the factors that feed women's poverty.

Women pushed out of public life under the shadow of genderist approaches to benefiting from developing technological, social and cultural opportunities cannot overcome the spiral of poverty.

In general, it is thought that women who are excluded from education and employment opportunities are highly likely to experience poverty, which is defined as women's poverty and which is mainly due to the social and economic conditions in which women live.

In 2017, the number of illiterate persons among the 25-29 age group was 14,623 for males and 61,047 for females.

According to TÜİK 2017 data, the number of illiterate among the individuals in the 30-34 age range is 19,659 for males and 65,061 for females.

Considering the scissors difference between proportions, the social and economic impacts of women will be seen more clearly.

It will not be possible to prevent women from becoming impoverished if they cannot benefit directly and effectively from social opportunities.

In a process in which the qualifications of the staff -performing the job- gain importance and even these qualities compete with each other in the world, the failure of women to benefit from the educational opportunities will push them back to the point. Thus, women will have to enroll in the losers class before they can engage in a struggle in the field of employment. In addition to education, the situation of not benefiting from employment opportunities is an important factor that feeds on women's poverty. Due to their low professional qualifications, women are either unable to find a place in the labor market or have to work in jobs with lower wages than men.

In this context, employment is another nourishing element of poverty.

In a study conducted by TÜİK, when the reasons why individuals aged 15 and over are not included in the labor force, the rate of those who are ready to look for work is 11.3 % for men and 6.1 for women. These data indicate that women are not ready to work at a rate of 50% compared to men.

The direct association of women's private work reinforces women's belonging to the private sphere, but distances her from employability.

In the context of the impacts of women on discrimination, one of the areas where gender discrimination is most affected is the field of politics. Throughout history, women have been accused of politics due to various factors.

Women in Turkey, the first time in 1930 and local elections in 1934 to choose a deputy and has obtained the right to be elected.

Compared with the world at a time it can be considered quite early selection in Turkey and women who obtained the right to be elected, could not find the opportunity to move upward momentum of this development. The rate of representation of women in parliament in Turkey is lower than the world average. The provincial women's attorney could not be brought women in politics in Turkey Considering that 48 one can say that it is almost at a rate of more than 50% of invisibility.

In the context of developed countries, we can see that the ratio of female parliamentarians is 23.4 %. The countries with the highest rate of female representation in the parliament in the world are in the forefront of the Nordic countries with 41.7%.

In the USA, this rate is 28.3%. The percentage of women representation in the parliament in Turkey could see a maximum rate of 17%.

This places women among the segments representing poverty in the society and makes this poverty an intergenerational heritage.

This study was carried out by comparing and analyzing the ratios of men and women in the data obtained from various fields (education, employment, etc.) as well as obtaining data with the documentation technique.

Factors such as inadequate education, lack of vocational education, avoidance of employment with the effect of family roles and responsibilities, working in precarious and low-paid jobs, low level of representation in politics, and inability to receive support for child care nurture women poverty.

Increasing the visibility of women in areas such as education, employment, occupation, and representation in politics and facilitating their access to opportunities are among the most important things to be done in terms of reducing women's poverty.

For this to happen, girls' access to social opportunities should be strengthened from an early age.

Keywords: Women, Poverty, Women Poverty, Elements of Poverty

Öz: Kadınlar tarih boyunca farklı kültürlerde ve dünyanın farklı bölgelerinde çeşitli ayrımcılıklara maruz kalmışlardır. Bu ayrımcılıkları besleyen birçok unsurdan söz etmek mümkündür. Ancak tarihin derinliklerinden günümüze kadar kollarını uzatabilen en temel ayrımcılıkların ataerkillikten beslendiğini söyleyebiliriz. Ataerkil söylem, kadınları edilgen, itaatkâr, sabırlı olarak tanımlarken, toplumsal yapı içerisindeki erkek egemen iktidar alanını güçlendirmektedir. Bu güçlendirme biçiminin sosyal ve ekonomik sonuçları kadının hayatına yansımaktadır. Kadınlar maruz kaldıkları ayrımcılıkların sonuçlarını farklı biçimlerde deneyimlemektedirler. Bu sonuçların en önemlilerinden birisi de yoksulluktur. Kadınlar, sosyal, ekonomik ve kültürel olarak ayrımcılığa uğramalarının bir sonucu olarak dünya üzerinde yoksulluğu erkeklere göre çok daha derin bir biçimde deneyimlemektedirler. Kadınların eğitim, istihdam gibi fırsatlardan gereği gibi yararlanamamalarının sonuçlarından biri olarak kadın yoksulluğu kavramı ortaya çıkmış ve çeşitli uluslararası kuruluşların gündemine girmiştir. Kadın yoksulluğu, sosyal ve ekonomik olarak gelir yetersizliği ve imkânların kısıtlılığı nedeniyle kadının yoksulluğa düşme durumu olarak tanımlanabilir. Bu açıdan bakıldığında Amartya Sen'in yoksulluk yaklaşımı önem kazanmaktadır. Sen'e göre yoksulluk bir "gelir azlığı" ya da "gelir yetersizliği" olarak tanımlanamaz. Yoksulluk, "kapasite ve yapabilme yetersizliği" olarak tanımlanmalıdır. Bu tanım çerçevesinde düşündüğümüzde kadının yapabilme kapasitesini geliştirme fırsatı elinden alındığında, yoksulluğa düşmekten kurtulması zorlaşmaktadır. Bu çalışmada amacımız kadın yoksulluğu ve bu yoksulluğu besleyen unsurları ortaya koymaktır. Kadınlar ataerkil toplumsal yapının ağırlığı altında ezilirken, eğitim, istihdam gibi fırsatlardan erkeklere oranla çok daha az faydalanabilmektedirler. Bu da kadınları toplumda yoksulluğu temsil eden kesimler arasına yerleştirirken, bu yoksulluğun nesiller arası bir mirasa da dönüşmesini sağlamaktadır. Bu çalışma, dokümantasyon tekniği ile veri elde etmenin yanında çeşitli alanlarda (eğitim, istihdam vb) elde edilen verilerde kadın ve erkeklerin oranlarının karşılaştırılması ve analiz edilmesi yoluyla gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Yoksulluk, Kadın Yoksulluğu, Yoksulluk Unsurları

Giriş

Yoksulluk, birçok kriterle ölçülme çabasına rağmen ölçümü oldukça zor olan bir kavram olmaya devam etmektedir. Yoksulluğun tarihi süreç içerisinde zamana, şartlara ve mekâna göre farklı biçimler alabilmesi, sınırları net bir yoksulluk tanımını ortadan kaldırmaktadır. Yoksulluk, bireyin asgari yaşam düzeyini sürdürebilmek için gıda, barınak, giyim, güvenlik gibi yaşamın sürdürülebilirliğinde temel gereksinimlerin karşılanamama durumu olarak tanımlanabilir. Ancak bu tanım ulusal gelir düzeyinin dışında günlük olarak bir dolar ve daha az gelir seviyesine sahip olma durumu olarak da ifade edilmektedir ki bu da yaşamı sürdürmek için gerekli olan temel ihtiyaçların karşılanamama durumunu ortaya çıkarmaktadır. Bireyin en temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu ya da günlük 1 dolardan daha az bir gelir seviyesinde yaşamını sürdürmeye mecbur olma durumu mutlak yoksulluk olarak ifade edilmektedir. Bu yoksulluk düzeyine sahip bireylerin sayısı, genellikle belirli bir alt gelir düzeyinin altında yaşayan insanların sayısı ile hesap edilmektedir (Öztürk ve Çetin, 2009:2665). Dünya Bankası'nın 1990'larda yaptığı çalışmalarda bir insanın hayatta kalabilmesi için gerekli minimum kalori miktarı olan 2400 k/cal hesaplamada esas olarak kabul edilmiştir. Buna göre günlük geliri 2400k/cal almaya yetmeyen insanlar “mutlak yoksul” olarak değerlendirilmiştir. Ancak Dünya Bankası hesaplamaları satın alma ve geçinebilme durumlarının ülkesel ve bölgesel farklılıklarını da göz önünde bulundurarak, mutlak yoksulluk sınırını az gelişmiş ülkeler için kişi başına günde 1\$ olarak kabul etmiştir. Bunun yanında Latin Amerika ve Karaibler için bu sınır 2\$'dır. Türkiye'nin de dâhil edildiği Doğu Avrupa ülkelerinin de içinde bulunduğu grup için ise 4\$, gelişmiş sanayi ülkeleri için 14.40\$ olarak belirlenmiştir (DPT,2001:104). Bu bağlamda mutlak yoksulluk, hane halkının kendini üretebilmek için ihtiyaç duyduğu alt gelir düzeyi ve harcama oranı olarak da tanımlanmaktadır (Topgül, 2013:279). Bir gelir dağılımı adaletsizliği olarak da değerlendirilen yoksulluk, yaşamın yeniden üretimi için gerekli olan temel ihtiyaçların karşılanamaması durumudur. Bunun yanında sosyal ve kültürel olarak genel standartların altında kalma durumu da yoksulluğun tanımı içerisinde yer almaktadır. Bu nedenle yoksulluğu sadece gelir yetersizliğine bağlı olarak temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlamak yeterli olmamaktadır. Bir dolar gibi temel ihtiyaçları karşılama ihtimali olmayan bir gelir seviyesinin altında kalma durumunun dışında genel gelir ortalamasının altında kalma durumu da bir yoksulluk olarak ifade edilmektedir.

Görelî yoksulluk olarak ifade edilen bu yoksulluk biçimi ise, yerel ve bölgesel yoksulluğun farklı düzeylerde deneyimlenmesinin bir sonucu olarak ortaya çıkmış görünmektedir. Birçok farklı yaşam koşulunun etkisinde olmakla birlikte “görelî yoksulluk” hanelerin gelirleri ya da tüketime ayrılan paylar göz önünde bulundurularak hesaplanır. Bu harcamalarda belli bir sınırın altında kalanlar yoksul olarak tanımlanır. Burada yoksulluğun sınırları görelî bir biçimde belirlenmektedir. Buna göre, birey temel ihtiyaçlarını karşılayabilmekle beraber, kaynakların yetersizliğine bağlı olarak toplumun genel refah düzeyinin altında kalan ve sosyal ihtiyaçların karşılanması noktasında yetersiz kalan bireyleri içine alan bir yoksulluk biçiminden söz edilmektedir (Üzümcü ve Korkat, 2014:139). En temelde bireyin içinde yaşadığı toplumun genel refah seviyesinin altında kalması görelî yoksulluğun kavramsal karşılığı olarak ifade edilebilir. Dünya üzerinde kaynakların eşit olmayan bir biçimde dağılımı yoksulluğu derinleştiren ve görünürlüğünü artıran bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Görelî yoksulluk, gelir ve refahın adil olmayan dağılımının bir yansıması olarak da değerlendirilmektedir. Buna göre bireyin, içinde yaşadığı sosyal, kültürel, eğitsel ve ekonomik çevre içerisinde ortaya çıkan ihtiyaçları karşılayamaması ya da karşılasa bile belli bir standart ve kalitenin altında karşılayabilmesi durumunu ortaya koymaktadır.

Bununla beraber tarihin her döneminde ve günümüzde yoksulluk varlığını farklı biçimlerde sürdürmüştür. Ancak modern zamanlar, yoksulluğu bir yönüyle daha görünür yaparken, birçok açıdan da çeşitlendirmiştir. Bu noktada yoksulluğun toplumsal yapının bütünü içerisinde farklı biçim ve içeriklerle kendini göstermeyi başardığını söyleyebiliriz. Bu yönüyle kadın yoksulluğu da birçok açıdan erkek yoksulluğundan farklılaşmaktadır. Kadınlar tarih boyunca uğradıkları çeşitli ayrımcılık

biçimlerinin sonucu olarak yoksulluğu erkeklere oranla daha ağır biçimlerde deneyimlemişlerdir. Kadınları yoksulluk sarmalının içine sürükleyen birçok unsurdan söz etmek mümkündür. Ancak eğitim, sağlık hizmetlerine ve istihdam olanaklarına ulaşamama bunların başında gelmektedir. Bu çalışmada kadın yoksulluğuna doğrudan etki ettiği düşünülen eğitim, istihdam ve farklı fırsatlara erişimin kadının toplumsal konumlarını etkileme oranları üzerinde durulacaktır. Kadınların eğitim oranları ve bu oranların istihdama etkisi araştırma sorularımızın başında gelmektedir. Yapılan araştırmalarda kadınların eğitim oranının erkeklere göre düşük seviyelerde olması kadın istihdamını doğrudan etkileyen unsurlar arasında sıralanmaktadır. Bunun yanında kadının geleneksel rollerinden kaynaklanan sorumlulukları da kadını istihdam olanaklarından uzaklaştıran unsurlar arasındadır. Eğitim, istihdam ve kadının ev içi sorumluluklarının istihdamına etkileri çerçevesinde biçimlenecek olan çalışma, kadın yoksulluğunu besleyen temel unsurlar üzerine odaklanmaktadır. Genel olarak bakıldığında eğitim ve istihdam olanaklarının dışında kalan kadınların kadın yoksulluğunu deneyimleme ihtimallerinin oldukça yüksek olduğu düşünülmektedir. Yoksulluğu hangi kriterlerle ölçmeye çalışırsak çalışalım karşımıza çıkacak resmin ayrıntılarında hayatı sürdürebilmenin olanaklarından yoksun olan ya da gelir kaynağının temel gereksinimlerin dışında herhangi bir ihtiyacı karşılamaya yetmediği kesimler arasında yoksulluğun oldukça yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Yoksulluğun biçimi, cinsiyeti, içeriği ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye değişmektedir. Bununla birlikte küresel dünyanın kurallarını ve yerel değerlerini biçimlendiren ataerki, modern dünyada yoksulluğu derinleştirme noktasında farklı unsurlarla işbirliği içinde görünmektedir. Bu işbirliği, kadınların yoksulluğu üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Gelişen teknolojik, sosyal ve kültürel fırsatlardan yararlanma noktasında toplumsal cinsiyetçi yaklaşımların gölgesinde kamusal hayatın dışına doğru itilen kadınlar, yoksulluğu farklı biçimler altında deneyimlemekten kurtulamamaktadırlar. Kadınların yoksulluğu, erkeklerden farklı olan birçok bileşenin bir araya gelmesi ile ortaya çıkmaktadır. Bilindiği gibi her ülkede kalkınmayı gerçekleştirmek ve onu sürdürülebilir kılmak önemli bir ekonomik hedeftir. Bu hedefin gerçekleştirilmesinde en önemli ön koşul kaynakların verimli ve etkin bir biçimde kullanılmasıdır. Dolayısıyla yapılacak kamu harcamalarının doğru planlaması kadar kadınların işgücü içerisindeki paylarının da eşit bir biçimde dağılımının sağlanması kalkınmanın gerçekleştirilmesinde ve sürdürülebilmesinde dünya genelinde önemli bir ölçüdür. Kalkınmaları gelişmekte olan ülkelere göre oldukça yüksek ve sürdürülebilir olan gelişmiş ülkelere, eğitim ve istihdam gibi alanlarda kadınların payı gelişmekte olan ülkelere oranla oldukça yüksektir. Bu gerçekler göz önünde bulundurulduğunda gelişmekte olan ülkeler açısından kadınların eğitim ve istihdam gibi alanlarda paylarının artırılmasının ne denli önemli olduğu daha net bir biçimde anlaşılacaktır.

1. Kadın Yoksulluğu

Turner (1997: 70), modern eşitsizliğin yoksulluğu besleyen unsurlarını dört basamakta kategorileştirmiştir. Bunlardan ilki yaşlılıktır. Yaşlılık, fiziksel yeterliliklerini kaybetmeye bağlı olarak istihdam fırsatlarına erişememe ve sonrasında yoksulluğu deneyimlemede bir etken olarak tanımlanmıştır. Tek kişi tarafından geçindirilen geniş aileler, yoksulluğu deneyimleme ihtimali yüksek gruplar arasında sıralanmaktadır. Bu noktada tek ebeveynli aileler arasında da “yoksulluğun kadınlaşması” kavramı özellikle kadın aile reislerini işaret etmektedir. Kavramının ilk defa Pearce (1978: 28) tarafından kullanılmasında etkili olan, kadın aile reislerinden oluşan ailelerin yüksek yoksulluk oranlarıdır. Turner açısından yoksulluğun ve eşitsizliğin üçüncü besleyicisi ise etnik kimlik ve göçmen statüsü olarak sıralanmaktadır. Ona göre modern demokratik ülkelerin birçoğunda etnik kimlik ayrımcılığı gelir dağılımı adaletsizliği üzerinde etkilidir. Buna örnek olarak da 1972 yılında Amerika’da beyaz olmayan ailelerin ortalama gelirinin, beyaz ailelerin ortalama gelirinden 2/3 oranında az olmasını göstermektedir. Son olarak kadın yoksulluğunu besleyen ve büyüten en önemli noktalardan birinin de cinsel kimlikten kaynaklanan ayrımcılıklar olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Buna göre erkekler yüksek vasıflı ve mesleki beceri isteyen iş ve mesleklerde yoğunlaşırken, kadınlar daha az beceri isteyen düşük statülü ve düşük ücretli işlerde

yoğunlaşmaktadırlar. Böylece cinsiyete dayalı eşitsizlik özellikle mesleki hiyerarşide kendini net bir biçimde göstermektedir. Kadınlar cinsiyet ayrımcılığının sebep olduğu olumsuz koşullar nedeniyle yaşamları boyunca meslek ve istihdam alanlarında yeteneklerini geliştirecek fırsatlar bulamamaktadırlar. Bunun bir sonucu olarak da düşük gelir getiren vasıfsız işlerde yoğunlaşmakta ve yoksulluğu erkeklere göre daha fazla deneyimlemektedirler. Bu da kadınları erkeklere göre daha yoksul yapan bir gelir paylaşım sisteminin kadınlar aleyhine güç kazanmasını sağlamaktadır.

Bu noktada kadınlar ya da erkekler açısından yoksulluk kavramını ölçmek birçok açıdan bir sorundur. Yoksulluğun içerisinde kadın yoksulluğunu ölçmek daha derin bir sorun olarak kendini göstermektedir. Yoksulluğun kadınlar tarafından nasıl deneyimlendiği yoksulluk boyutları ve yoksullukla başa çıkmada kullanılan stratejiler kadın ve erkek olma durumuyla yakından ilgilidir (Uçar, 2011: 22). Bu noktada Buvinic (1998), yoksulluğun birçok boyutu olduğunu ve ölçülmesinin oldukça zor olduğunu altını çizmektedir. Ona göre, gelir yetersizliği dolar ve sent üzerinden hesaplanırken, sağlık koşulları, beslenme durumu, eğitim imkânları ve boş zaman dâhil olmak üzere farklı bileşenlerin etkisinden söz etmek de gerekmektedir. En temelde yoksulluk sorunu, gelir ve sürdürebilir geçim sağlamaya yetecek üretim kaynaklarına sahip olmayan kesimleri içine alan, eğitim ve temel hizmetlere ulaşamayan veya sınırlı şekilde ulaşan, güvenli olmayan çevre koşullarında yaşayan ve sosyal ayrımcılık ve dışlanmaya maruz kalan farklı kesimleri farklı düzeyde etkileyen sosyal bir sorun olarak değerlendirilmektedir (Duyan, 2010: 20). Bu yönüyle yoksulluk toplumda düşük gelir sahibi ya da gelirsiz kesimleri birçok açıdan etkilemektedir. Ancak kadınlar, içinde bulundukları sosyal ve kültürel yapıların da etkisiyle yoksulluğu erkeklerden farklı biçimlerde yaşamaktadırlar. Bu noktada toplumsal cinsiyet ayrımcılığının kadınların yoksulluğu üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Kadınlar toplumsal cinsiyet ayrımcılığının biçimlendirdiği hayatlar içerisinde kamusal hayatın imkân ve fırsatlarından uzaklaşmaktadırlar.

Toplumsal cinsiyet, bireylerin biyolojik (sex) cinsiyetlerini aşarak, toplumun kadın ve erkek olma durumlarını tanımlaması olarak ifade edilebilir. Bu açıdan bakıldığında toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeğin nasıl olması gerektiğini, haklarını ve sorumluluklarını belirleyen toplumsal bir yaklaşım biçimi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nokta toplumsal cinsiyet kavramı, kadın ve erkeğe toplum tarafından biçilen kadınlık ve erkeklik rollerinin oluşturduğu kalıplar üzerinden somutlaşmaktadır (Avşar, 2017: 227). Toplumsal cinsiyet rolleri dinamik olmaları ve içeriklerinin zamana ve toplumdan topluma değişmesi nedeniyle bireyler üzerindeki etkileri de farklıdır. Ancak bilinen bir gerçeklik olarak toplumsal cinsiyet ayrımcılığı, erkekleri toplumda etkin ve karar alıcı bireyler olarak tanımlarken, kadınları bu bağlamda ikinci plana itmektedir. Bu da kadınları harcadıkları enerji ve emeğin karşılığını alamayan bir kesim haline getirmektedir. Aile içerisinde birçok rol ve sorumluluğu üstlenen kadınlar, ailelerin fertleri için sunduğu fırsatlardan yararlanma noktasında ya ikinci sıradadırlar ya da bu fırsatları hiçbir şekilde kullanma yetkileri yoktur.

Toplumsal cinsiyet yaklaşımı üzerinden biçimlenen roller kadınlara ev işleri, çocuk ve yaşlı-hasta bakımı gibi özel alana ait sorumlulukları yüklerken, kamusal alanın öznesi olarak kabul edilen erkek, bunlardan muaf tutulmaktadır. Kadınların ev içi sorumluluklarının kadın yoksulluğunu besleyen en temel unsur olarak tanımlanması mümkün değildir. Ancak ev içi sorumlulukların kadınlar tarafından büyük oranda yüklenilmesinin, onların eğitim ve istihdam olanaklarından daha düşük oranda faydalanmalarına neden olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında toplumsal cinsiyet ayrımcılığının etkisinde biçimlenen kadın erkek rollerinin, kadın yoksulluğu üzerinde etkili olan faktörler arasında sıralanması mümkündür. Topgül (2013: 289)'ün aktardığına göre Birleşmiş Milletler açısından yoksulluğun kadınlaşması, iki açıdan dikkat çekicidir. Bunlardan ilki dünya üzerinde günde 1 dolar ya da daha az gelirle yaşayanların çoğunluğunu kadınların oluşturmasıdır. İkincisi ise teknolojik ve bilimsel gelişmelere rağmen kadınlar ve erkekler arasındaki bu yoksulluk farkının kadınların aleyhine büyümeye devam etmesidir. Bu da dünya üzerinde kadınların uğradığı toplumsal cinsiyet ayrımcılığının büyük oranda devam ettiğinin göstergelerinden biri olarak ifade edilebilir.

Toplumsal cinsiyet algısından büyük oranda etkilendiği düşünülen kadın yoksulluğu kavramı ilk defa, endüstrileşme süreci sonrasında ABD’de tek ebeveynli ailelerin yaygınlaşmasıyla tartışılmaya başlanmıştır. Bu süreçte kadın aile reislerinden oluşan tek ebeveynli ailelerin erkek ebeveynli ailelere göre yoksulluğu daha derin boyutları ile deneyimledikleri tespit edilmiştir. Böylece 1970’li yıllarda kavramlaşan “kadın yoksulluğu” ilk defa Pearce (1978: 28) tarafından kullanılmıştır. Pearce, “yoksulluğun kadınlaşması” kavramını Amerika Birleşik Devletlerinde 1970’lerin sonunda kadınların ekonomik statülerinde görülen düşüş ve kadın aile reislerinin artışıyla birlikte ortaya çıkan yoksulluk durumunu ifade etmek amacıyla kullanmıştır. O dönemde yeni bir durum olarak ortaya çıkan kadının aile reisliği durumu, genel olarak güçsüzlük içinde kalan kadının aratan yoksulluk durumunu gösteren bir kavram olarak da öne çıkmaktadır. Bu bağlamda kadın yoksulluğunu, reisi olduğu aile üyeleri ile de paylaşmaktadır (Duyan, 2010: 21). Gelişen ekonomi ve üretim ilişkilerine rağmen dünya üzerinde kadınların yoksulluk deneyimlerinin giderek artması üzerine, 1995 yılında Pekin’de düzenlenen IV. Dünya Kadın Konferansı’nda, mutlak yoksulluk ve yoksulluğun kadınla özdeşleşmesinin altı çizilmiş ve kadınlara açısından üzerine durulan konular arasına girmiştir. Söz konusu konferansta ekonomi politikalarının da yoksulluk içinde yaşayan kadın ve kız çocuklarını hesaba katacak şekilde biçimlenmesi üzerinde durulması, dünyada kadın yoksulluğunun ve “yoksulluğun kadınlaşması” kavramının dikkat çekici boyutlara ulaştığını göstermektedir. Yapılan araştırmalar, kadın evde ve dışarıda ücretli olarak çalışsa bile yoksulluğu erkeklere göre daha derin yaşadığını göstermektedir. Kadınların yoksullar arasında çocuklardan sonra gelen önemli bir grup olduğu düşünüldüğünde 1970’lerin sonuna doğru yapılan çalışmaların kadın ve yoksulluk üzerinde odaklanması doğal bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Duyan, 2010: 21). Kadınlara toplumsal rollerinin bir parçası olarak sunulan ev işleri ve çocuk bakımı konusunda hep öncelikle sorumlu bireyler olarak tanımlanmaktadırlar. Dolayısıyla kadınların, kendi paralarını kazanmak ve kendi ayaklarının üzerinde durma istekleri içinde bulundukları şartlara göre gerçekleştirememekte ya da ertelenmektedir. Diğer yandan onlardan beklenen temiz ve düzenli bir ev ve çocuk bakımı başat eylemleri olarak tanımlanmaktadır. Kadınların kendilerini toplumda sadece ailenin devamından sorumlu bireyler olarak tanımlamaları ya da bu şekilde tanımlanmalarını onaylamaları birçok fırsattan erkeklere oranla daha az faydalanmalarına neden olmaktadır.

2. Kadın Yoksulluğunu Besleyen Unsurlar

Sen (2004: 36-37), yoksulluğu düşük gelir düzeyinden çok temel kapasitelerden yoksunluk durumu olarak tanımlamaktadır. Sen bu tanımlamayı yapmada geçerli sebepleri olduğunu ifade etmektedir. Ona göre temel kapasitelerden yoksunluk, erken ölümlerde, sürekli hastalıklarda, okuryazarlık oranlarının düşüklüğünde ya da farklı alanlardaki başarısızlıkların yansımalarından kaynaklanmaktadır. Sadece az gelişmiş ülkeler açısından bir sorun olarak tanımlanamayacak olan yoksulluk ve özellikle de kadın yoksulluğu, dünyanın gelişmiş ülkelerinde de görülen bir sorun alanıdır. Avrupa ülkelerinde %10-12 gibi rakamlarla ifade edilen işsizlik oranları gelir dağılımı istatistiklerine yansımaya bir yoksulluğun göstergesi olarak kabul edilmektedir. Sen, bu yoksulluğun Avrupa sosyal güvenlik sisteminin işsizlerin uğradığı kaybın gelir aktarımı ile giderilmeye çalışmasından dolayı görünürlüğünün düşük olduğunu ifade etmektedir. Oysa işsizlik ya da yoksulluk durumu sadece gelir aktarımı ile ortadan kaldırılabilecek bir durum değildir. Yoksulluk bireysel özgürlüklerin, öncelik alabilmenin ve becerilerin geliştirilmesi üzerinde de olumsuz etkilere sahiptir. Bu bağlamda kadınların toplumsal fırsatlara erişim noktasında erkeklerin gerisinde olması birçok yeteneklerini geliştirme noktasında bir dezavantajdır. Bu avantajsız durum, kadınların yoksulluğunu birçok açıdan içinden çıkılmaz bir hale getirmektedir. Sen’in “yapabilirlik” kavramı göz önünde bulundurulduğunda kadının toplumsal konum içerisinde hareket edebilme kapasitesinin artırılmasının yeteneklerini geliştirmesinde de zorlayıcı bir güç olacağı ifade edilebilir.

Yoksulluğu tek bir faktöre bağlı olarak açıklamak mümkün değildir. Dolayısıyla yoksulluğun ortaya çıkmasında ve sürdürülmesinde ve nesiller arası aktarımında rol oynayan birçok faktörden söz edilebilir. Bunlar, eğitimsizlik, istihdamın dışında kalma, azınlık olma, engellilik

durumu ve sorunlu çevre gibi durumlar olarak sıralanabilir. Dolayısıyla yoksullukla mücadele edebilmek ya da yoksulluğun sınırlarını geriletebilmek için her şeyden önce yoksulluğu besleyen farklı faktörlere yönelik olarak geliştirilmiş politikalara ihtiyaç vardır (Topgöl, 2013: 283).

Kadınlar tarihin en eski dönemlerinden beri üretim ve emeğin etkin aktörleridir. Birleşmiş Milletler tarafından yapılan araştırmalara göre; dünyadaki işlerin %66'sı kadınlar tarafından yapılmasına rağmen, kadınlar dünyadaki toplam gelirin yalnızca %10'una sahiptirler. Birçok araştırmacı mülk edinme sürecinin kadının aleyhine geliştiğini ortaya koymaya çalışmıştır. Bunun en önemli göstergelerinden biri de gene BM araştırmalarına göre, kadınların dünyadaki malvarlığının %1'lik bir dilime tekabül etmesidir. Erkekler dünyadaki işlerin %34'ünü yapmalarına karşın gelirin %90'na sahiptirler. Dünyadaki malvarlığı içinde erkeklerin payı ise %99 (UN Women, 2009) olarak ifade edilmektedir. Dedeoğlu (2016: 54-55) yaptığı çalışmada kadınların, kadın emeği gerektiren işlerde çalıştırılmalarının tercih edildiğini ortaya koymuştur. Özellikle kadın emeği gerektiren kayısı fabrikalarında, isot ve çırçır fabrikalarında kadın çalışanlar, işverenler tarafından tercih edilmektedirler. Bu bağlamda emek yoğun işlerde işverenler tarafından kadın çalışan tercih etme oranı %50.5 gibi oldukça yüksek bir orandır. Kadınlar emek yoğun üretim alanlarında düşük statülerde ve düşük ücretlerle çalıştırılabilen geniş emek kaynakları olarak değerlendirilmektedirler. Bu yönüyle kadınlar ucuz işgücü olarak piyasada kullanılmakla birlikte yeterli gelir elde etme şansını düşük olan geniş bir kesimi oluşturmaktadırlar.

Kadınlar, istihdam olanakları, sağlık ve eğitim hizmetlerinden yeterince yararlanamadıkları için yoksul kesim içerisindeki oranları yüksek olduğu gibi karar alma süreçlerine katılma olanakları da sınırlanmaktadır. Böylece kadınlar, toplumsallaşma süreçlerinde sosyal, kültürel ve kurumsal süreçlerden yoksun kalarak yoksulluğun nesiller arası aktarımında temel rol üstleniciler arasına girmektedirler (Çakır, 2008: 26). Kadınlar en temelde eğitim, istihdam ve sosyal olanaklardan gereği gibi faydalanamadıkları için hayatlarının tüm sorumluluğunu üstlerine almakta da güçlük çekmektedirler. Dolayısıyla başta eğitim olmak üzere birçok faktör kadınların yoksullaşmalarına ivme kazandıran unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınlar, hamilelik, doğum, çocuk bakımı vs. nedenlere bağlı olarak işlerine ara vermek durumunda kaldıkları için işverenler açısından üretim kaybına neden olma riski yüksek bir grup olarak kabul edilmektedirler. Bu da kadınları hizmet sektörüne ve kayıt dışı alanlarda çalışmaya yönlendirmektedir. Düşük ücretler ve güvencesiz işler kadınların yoksulluğunu besleyen unsurlar arasındadır. Kadınların işsizlik oranları erkeklerden yüksektir. Her 4 kadından 3'ünün işsiz olması kadınlar arasında yoksulluğun ne denli yüksek olduğunu göstermesi bağlamında önemlidir (Tuskan, 2012: 446). İstihdam, eğitim, siyasi temsil, yönetim gibi alanlarda kadınların yeterince fırsatlardan yararlanamaması bir yönüyle kadın yoksulluğunu beslerken diğer yönüyle de toplumun demografik olarak yarısını oluşturan kadınları üretimin dışında bırakmaktadır.

2.1. Kadınların Eğitim Oranları

Kadınlar hane içerisinde birçok işin sorumlusu ve yerine getirebilme yeterliliğine sahip olarak tanımlandıkları için eğitim fırsatlarından erkeklere oranla daha az faydalanabilmektedirler. Bu durum uzun vadede kadınları istihdamdan da uzaklaştırmaktadır. Yeterli eğitim seviyesine ve meslek eğitimine sahip olmayan kadınlar, hızlı bir biçimde niteliksiz işgücü haline gelmektedirler. Genel olarak bakıldığında hemen her seviyede kadınların eğitim oranları erkeklerin gerisinde kalmaktadır. Okullaşma oranları kadının eğitimden faydalanma oranını göstermesi bağlamında önemli bir kaynaktır.

Tablo 1: Öğretim Yılı ve Eğitim Seviyesine Göre Okullaşma Oranı*

	İlköğretim		Ortaokul		Ortaöğretim		Yükseköğretim	
2017-2018	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
	96,8	96,9	94,7	94,3	83,4	83,8	47,4	44,0
1999-2000	88,5	98,5			36,5	44,1	10,5	12,7

Tablo incelendiğinde 2017-2018 dönemine ait verilerde kadın ve erkeklerin okullaşma oranlarında önemli bir fark görülmemektedir. Ancak bu oranlar özellikle kırsal bölgelerdeki okullaşma oranlarını bize net bir biçimde göstermemekle birlikte oranların kadınlar açısından olumlu bir gösterge olduğunu söyleyebiliriz. Ancak bugün için aktif hayatın içinde olan kadınların 1999-2000 yıllarındaki okullaşma oranlarına baktığımızda kadın ve erkekler arasında önemli farklılıklar olduğunu kolayca söyleyebiliriz. Bu farklılıklar uzun vadede kadınları meslek edinme, istihdam olma ve çeşitli fırsatlardan yararlanma konusunda dezavantajlı konumlara doğru zorlamaktadır. Gökçe ve Yıldız (2018: 2159)'ın yaptığı çalışmanın sonuçları da, okuma-yazma bilmeme durumunun, cinsiyet açısından kadınlar; yaş açısından yaşlılar, yerleşim yeri açısından kırsal alanda yaşayanlar ve coğrafi açıdan da ülkenin doğu bölgelerinde bulunanlar arasında yaygın olduğunu ortaya koymaktadır. Toplumsal olarak kadınlar aleyhine gelişmeleri besleyen toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, kadınların erkeklere oranla yoksulluğu daha sarsıcı bir biçimde yaşamasına neden olmaktadır. Kadın yoksulluğunu görünür kılan en önemli unsurlardan birisi olarak değerlendirilen kadının bireysel olarak bir gelire sahip olmaması durumu, kadınların rollerini, statülerini ve yapabilirlik kapasitelerini olumsuz yönde etkilemektedir (Gökmen, 2016: 281). Bu bağlamda eğitim kadınların yoksulluk oranlarının düşürülmesinde önemli bir paya sahiptir. Türkiye genelinde 6 yaş ve üzeri bireylerin okuryazar olmayanlarının oranları azalma göstermekle birlikte cinsiyetler arası eşitsizliğin devam ettiğini söyleyebiliriz. Okuryazarlık oranlarının ve eğitimin toplumsal bütün içerisindeki dağılımının ülkelerin gelişmişlik düzeyini göstermede önemli bir kıstas olduğu dillendirilmektedir. Türkiye'nin de içinde bulunduğu birçok ülkede okuryazarlık, ciddi bir sorun alanı olarak varlığını korumaktadır. 2016 verilerine göre okuryazarlık oranları %95'leri görse de gelişmiş toplumlarda %99 gibi bir seviye ile kıyaslandığında hala düşük bir düzeydedir (Gökçe ve Yıldız, 2018: 2153). 2017 yılında 25-29 yaş aralığındaki bireyler arasında okuma yazma bilmeyenlerin sayısı erkeklerde 14,623 iken kadınlarda bu oran 61,047'dir. Yine TÜİK 2017 verilerine göre, 30-34 yaş aralığındaki bireyler arasında okuma yazma bilmeyenlerin sayısı erkeklerde 19,659 iken kadınlarda bu oran 65,061'dir. Gökçe ve Yıldız (2018: 2156)'ın çalışmasında da yapılan kır kent karşılaştırmasında, genel olarak kır nüfusunun %6,45'i, kırdaki yaşayan erkeklerin %2,46'sı, kadınların ise %10,47'si okuma-yazma bilmemektedir. Bunun yanında kent nüfusunun %2,85'i okuma-yazma bilmemektedir. Bu oranın kadın ve erkekler arasındaki dağılımında, kentte yaşayan erkeklerin %0,88'i okuma yazma bilmezken, kadınların %4,80'i okuma yazma bilmemektedir. Kadın ve erkekler arasındaki okuma yazma bilme oranı, farklı yaş grupları ve kır kent arasında hala önemli farklılıklar göstermektedir. Eğitimi yarım bırakan ya da eğitim görmeyen kadınların yoksullukla karşılaşma riskleri de diğer kadınlara oranla çok daha yüksek olmaktadır. Bu, bir yönüyle kadınların yoksulluk deneyimlerini erkeklerden daha derin ve sarsıcı hale getirirken diğer yandan kadınlar arasında yoksulluğun nesilsel aktarımına da etkide bulunmaktadır. Bunun yanında yıllara göre TÜİK verilerine baktığımızda da yoksulluk riskinin eğitimin düşük olduğu durumlarda daha yüksek olduğunu görebiliyoruz.

* Tablo 2017-2018 TÜİK verilerine göre oluşturulmuştur.

Tablo 2: Yıllara Göre Eğitim Durumu ve Yoksulluk Oranları*

Yıllar	Yoksulluk Risk Unsurları			
	Okur-Yazar Olmayanlarda %	Bir Okul Bitirmeyenlerde %	Lise ve Dengi Okul Mezunlarında %	Yüksek Öğretim Mezunlarında %
2015	27,2	23,7	5,6	1,6
2016	26,2	24,1	6,2	1,7

Eğitim durumu yükseldikçe yoksulluk riskinin azaldığı bilinmektedir. Ancak eğitimi yoksulluğun giderilmesinde tek unsur olarak kullanmak mümkün değildir. Dansuk (1997: 7) yaptığı çalışmada makroekonomi politikalarının, işgücü oranının, eğitimin, cinsiyetin, bölgesel farkların ve kayıt dışı ekonominin yoksulluğun biçimlenmesi üzerinde etkili faktörler olarak sıralamıştır. Genel ekonomik sorunların bir sonucu olarak değerlendirilen yoksulluk, kadınların yaşamında birçok faktöre bağlı olarak kendini çok daha kolay bir biçimde yeniden üretebilmektedir. Dansuk (1997)'ın üzerinde durduğu ve bizim konumuz açısından da önemli olan İnsan Sermayesi Kuramı, geliri belirleyen sosyal etkenler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu sosyal etkenler aynı zamanda yoksulluğu biçimlendiren etkenler olarak da karşımıza çıkmaktadır. İşgücünün taşıdığı nitelik farklılığı bireyin üretime katkısını da farklılaştırmaktadır. Bu bağlamda kadının eğitimin dışında kalması ya da uygun bir eğitim programına erişememesi üretime katılım bağlamında aranan nitelikleri geliştirememesine de zemin hazırlamaktadır. 2016 yılında okuryazar olmayan ve herhangi bir okuldan mezun olmayanların yoksulluk oranlarına baktığımızda aralarında çok büyük bir fark olmamakla birlikte lise ve yüksek okul mezunlarındaki risk karşısında oldukça yüksektir. Okuryazar olmayanlarda yoksulluk riski %26,2 iken herhangi bir okul bitirmeyenlerde %24,1'dir. Türkiye içinden bir örnek olmamakla beraber dünyada kadınının uğradığı ayrımcılığın çarpıcı bir örneği olması bağlamında Sahra Altı Afrika'da yapılan çalışmaların ortaya çıkardıkları sonuçlar önemlidir. Bu çalışmalara göre Sahra Altı Afrika'da mutlak yoksulluk sınırının altında yaşayanların %80'nini kadınlar oluştururken, bu kadınların %50 gibi büyük bir oranı da okuma yazma bilmemektedir (Gökmen, 2016: 285). Bu da kadınları istihdam olanağından mahrum ettiği gibi toplum yapısı içerisinde haklarını arama ya da haklarını talep etme konusunda da sessizleştirmektedir. Üretim ve üretimden elde edilen gelirin toplum içerisinde dağılımı dengeli bir ekonomi ve yoksulluğun giderilmesi bağlamında büyük önem taşımaktadır. Kadınların toplumsal fırsatlardan doğrudan ve etkin bir biçimde yararlanamadığı durumlarda yoksullaşmalarının önüne geçmek mümkün olmayacaktır. Dünyada iş kadar, işi yerine getirecek personelin niteliklerinin de önem kazandığı ve hatta niteliklerin birbiriyle yarıştırıldığı bir süreçte kadınların eğitimle ilgili olanaklardan yeterince faydalanamaması onları olduğundan çok daha geri noktalara itecektir. Böylece kadınlar istihdam alanında bir mücadeleye girişmeden kaybedenler sınıfına kaydolmak durumunda kalacaklardır.

2.2. Kadınların İstihdam Oranları

Ekonomik gelir modern dünyada bireylerin var olmalarını, görünürlüklerini, yapabilirliklerini, toplumsal konumlarını etkileyen temel faktörlerden birisidir. Bu faktörün kadınların hayatında da çok önemli bir yeri olduğu gelir, istihdam ve mülk sahipliği gibi oranlara bakıldığında kendini ortaya koymaktadır. Kadınlar aile içerisinde gelir getirici bir işe sahip olmadıklarında yoksulluğu deneyimleme oranları yükselmektedir. Bunun yanı sıra istihdamın dışında kalan kadınların görünürlükleri gelir getiren işlerde çalışan kadınlara oranla gerilerde kalmaktadır. Kadınların bireysel bir gelire sahip olmaması ya da erkeklere göre daha düşük bir gelir oranına sahip olması, kadınların aile içinde ataerkil sistemin etkisinde daha fazla kalmasına neden olmaktadır. Bunun bir sonucu olarak da kadınlar, özel alana ait işlerden sorumlu tutuldukları gibi eğitim, istihdam gibi fırsatlardan uzak kalmakta ve gene dramatik bir sonuç olarak yoksulluğu hane içinde en fazla deneyimleyen bireyler olmaktadır (Gökmen, 2016: 281).

* Tablo TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Bu bağlamda istihdam kadın yoksulluğunu besleyen önemli bir unsur olarak öne çıkarken, kadınların işgücü piyasasında erkeklere göre daha düşük ücretlerle çalıştırılmaları da bir başka yoksulluk besleyici unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilindiği gibi yoksulluk ile bir ülkenin gelişmişlik düzeyi arasında oldukça yakın bir ilişki vardır. Bu noktada verilen birçok istatistiki bilgi olmakla birlikte genelde kabul gören yaklaşım, azgelişmiş ülkelerde yoksulluk oranının nüfusun % 40 ile %80'i arasında değiştiğidir. Bu oran gelişmekte olan ülkeler açısından çok az bir değişiklik göstererek %40'ın altında ifade edilmektedir. Hem ekonomik hem de sosyal boyutlu gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan yoksulluk, kadınlar açısından çok daha derin boyutlara sahiptir(Arpacioğlu ve Yıldırım, 2011: 75). Kadınlar gelişmiş ülkeler bağlamında bile yoksulluktan erkeklere göre çok daha fazla etkilenmektedirler. AB üyesi ülkeler arasında bile erkek ve kadınların yoksulluk oranları birbirinden bariz farklılık göstermektedir. AB üyesi ülkelerde erkeklerin yoksulluk riski oranı %14 iken bu oran kadınlar arasında %17'lerdedir (Sapancalı, 2005: 70). Söz konusu oranlar da dikkate alındığında kadınlar açısından yoksulluğun dünyanın farklı gelişmişlik düzeylerinde farklı oranlarda deneyimlendiği kolaylıkla ifade edilebilir. Bu da kadınlar ve erkekler arasında toplumsal cinsiyet yaklaşımının beslediği farklılıkların ve ayrımcılıkların kadın yoksulluğunu beslemede önemli bir faktör olarak öne sürülebileceğini göstermektedir.

Tablo 3: Son İki Yıla Göre Gelişmiş Ülkeler ile Türkiye’de Cinsiyete Göre İşgücüne Katılım Oranları*

Yıl	Ülke	İşgücüne Katılım Oranı(%15+ yaş erkek)	İşgücüne Katılım Oranı(15+ kadın)	İstihdam ve Bir Önceki Yıla Göre Değişim Oranı %	Kadının Toplam İşgücü İçindeki Oranı%	İşgücüne Katılım Oranları Toplam%
2017	Kanada	70	61	1,9	47,3	65,5
2018	Kanada	69,7	60,8	1,3	47,3	65,2
2017	Almanya	66,3	55,2	1,4	46,5	60,7
2018	Almanya	66,2	55,2	1,3	46,5	60,6
2017	Fransa	60,3	50,4	1,1	46,8	55,3
2018	Fransa	60	50,3	-	46,9	55,1
2017	İngiltere	67,8	57	1,1	46,7	62,3
2018	İngiltere	67,8	57,1	-	46,7	62,3
2017	İtalya	58,8	40,1	1,2	42,2	49,1
2018	İtalya	58,4	40	-	42,2	48,9
2017	Japonya	71	51,4	1	43,5	60,9
2018	Japonya	70,7	51,4	-	43,6	60,7
2017	Rusya	70,9	55,3	-0,1	48,3	62,4
2018	Rusya	70,5	54,9	0,3	48,3	62
2017	Türkiye	72,5	33,6	3,6	32,1	52,8
2018	Türkiye	72,7	34,2	1,9	32,5	53,2
2017	ABD	68,5	56,3	1,3	46	62,3
2018	ABD	68,2	56	1,6	46	62

Gelişmiş ülkeler ile Türkiye’de kadının istihdama katılım oranları son iki yıllık süreçte değerlendirildiğinde, ortalama %20 ile 25 arasında değişen bir farktan söz edilebilir. Türkiye’de kadınların istihdama katılım oranları gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında oldukça düşüktür.

Kapar (2005: 53)’da çalışmasında, günde 1 dolar veya daha azı gelirle geçinenlerin sayısının 550 milyonu aştığı ortaya konmakta ve bu yoksulların yüzde 60’ının, bir başka ifadeyle 330 milyonunun kadınların oluşturduğunu ifade etmektedir. Kadınların kendi arasında sahip olduğu farklı koşullar, farklı yoksulluk biçimleri ve oranları ortaya çıkarmaktadır. Bu farklılığın en önemli

* Tablo TÜİK 2017-2018 verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

göstergelerinden biri olarak Pearce (1978: 28) 1970'lerde ABD'de yaygınlaşan tek ebeveynli aileleri göstermektedir. Ona göre tek ebeveynli aileler içerisinde kadın aile reislerine sahip olan aileler daha yoksuldurlar ve toplumsal fırsatlara erişim konusunda erkeklerin gerisindedirler. Ki bu da "yoksulluğun kadınlaşması" kavramının ortaya çıkışını besleyen bir süreç olarak tanımlanmıştır. Kadın olmanın salt olarak yoksulluk getirici bir kavram olarak tanımlanması mümkün değildir. Burada üzerinde durulması gereken nokta, kadınların toplumsal cinsiyet ayrımcılığının birebir muhatabı olma durumlarıdır. Toplumsal cinsiyet ayrımcılığının bir yansıması olarak kadınlar, düşük ücretli güvencesiz işlerde daha fazla çalışmaktadırlar ve aldıkları ücretler yaşamlarını sürdürmelerinde yetersiz kalmaktadır. Özel alana ait sorumlulukları da kadınları istihdam alanında birçok açıdan dezavantajlı yapmaktadır. Öztürk ve Çetin (2009: 2673-2674) yaptıkları çalışmada, kadının işgücüne katılımını yaş grubu olarak incelemiş ve yaş durumlarına göre işgücüne katılımın "M" harfini andırdığının altını çizmektedirler. Bu çalışmaya göre, kadınlar arasında 20-24 yaş gruplarında artarak maksimuma ulaşan istihdam oranları, 30'lu yaşların başından itibaren gerilemeye başlamaktadır. Bu noktada kadınların istihdam alanından çekilişlerinin nedeni olarak da bu dönemde 0-6 yaş grubu çocuklara sahip olma durumları gösterilmiştir. Kadınların aile içi sorumlulukları ve çocuk sahibi olmaları düzenli olarak bir işe sahip olma durumlarını da olumsuz etkilemektedir. Bunun yanında işverenler kadın çalışanlarına çocuklarının bakımını kolaylaştırmak üzere kreş ya da anaokulu gibi hizmetleri sunmaktan uzak durmaktadırlar.

Türkiye açısından değerlendirildiğinde kamusal kreşlerin sayısı çalışanların bu ihtiyaçlarını karşılama noktasında oldukça yetersiz olduğu gibi özel kreşlerin fiyatları da her çalışan grubunun karşılayabileceği miktarlarda değildir (Yaman, 2016: 33). Bunun yanında toplumda anneliğin yüceltilmesi ve bu yüceliğin etkisiyle çocuk bakımından kadının büyük oranda sorumlu kılınması, kadınları çocuklarını büyütmek ya da çalışma arasında bir seçim yapmaya zorlamaktadır. Kamusal çocuk bakım kurumlarının dahi yetersiz olduğu bir istihdam alanında kaliteli, ucuz ve kolay ulaşılabilir kreşlere ulaşmak mümkün değildir (Yaman, 2016: 33). Kadınların çocuk bakımı, ev işleri, yaşlı bakımı gibi devredemedikleri ya da ailenin erkek üyeleri ile paylaşamadıkları bu sorumlulukları kadınları istihdam karşısında çaresiz bırakırken, işverenler açısından da olumsuz bir durum olarak değerlendirilmektedir. Konuyla ilgili olarak Dedeoğlu (2016: 47)'nin yaptığı çalışmada Organize Sanayi Bölgesinde (OSB) işverenlerin kadın istihdam etmeye yönelik tutumlarını değerlendirmiştir. Çalışma Türkiye'de kadınların yüksek oranda ekonomik etkinlik alanlarının dışında kaldığını ifade etmekle birlikte işletmelerin karlılık durumunun kadın istihdam etmede etkili bir faktör olduğunun altını çizmektedir. Çalışmanın örneklemini oluşturan firmaların büyük bir çoğunluğunun tekstil ve gıda üzerine üretim yapıyor olmaları kadınların bu tarz işlere yatkın olarak değerlendirilmelerinin bir yansıması olarak ifade edilebilir. Çalışmanın ayrıntılarında kadın çalıştırmaya karşı olan sektörlerin genel olarak kadın istihdamının az olduğu sektörler olması da bu yaklaşımı desteklemektedir. Çalışmanın ortaya koyduğu en çarpıcı sonuçlardan birisi, kendi iş yerlerinde kadın istihdam eden işverenlerin büyük çoğunluğunun "kadınların toplumdaki en önemli görevinin aile ve çocukları" olduğu ifadesine büyük oranda onaylayan bir yaklaşım içerisinde olmalarıdır. Bu ifadeyi onaylayan erkek işverenlerin oranı %74 iken kadın işverenlerin oranı da %34 gibi azımsanamayacak bir seviyededir. Kadınlar, toplumdaki erkeklerin ve kadınların algısında özel alana ait bir birey olarak tanımlanmaktadır. Bu da kadınlara özel alandaki sorumluluklarına benzeyen işlerde geniş oranda istihdam fırsatı tanırken, bunun dışında kalan işlerde fırsatlarını büyük oranda küçültmektedir.

Dedeoğlu (2016: 77)'nin Maria Mies'dan aktardığına göre de, ataerki ve sermaye arasında var olduğu kabul edilen ve her iki sistemin varlığını güçlendirmeyi amaçlayan antlaşma bu bağlamda dikkat çekicidir. Buna göre, kadınlar bir yandan annelik ve evlilik sosyal yapısı içinde kendilerini tanımlayarak, geleneksel rollerini sağlamlaştırmakta, diğer yandan da, kimliklerini aile içindeki konumlarına borçlanmaktadırlar. Böylece kadınlar, görünür olmak adına aile içinde harcadıkları emeğin görünmezliğine razı olmaktadır. Kadınlar varlıklarının temel belirleyici unsurunun geleneksel rolleri üzerinden tanımlanmasını kabullenirken, istihdamın dışında kalmayı göze

almaktadırlar. Sonrasında ortaya çıkan geçim sıkıntısı onları istihdam piyasasına doğru zorlarlarken, güvencesiz, düşük ücretlerle çalışmaları da kaçınılmaz olmaktadır.

Bunun yanında kadınların göçmenliği, kırsalda yaşaması, engelli olması, azınlık olmaları, yaşlı olmaları, eğitimsiz olmaları gibi faktörlerde kadınların yoksulluğu deneyimleme biçimlerini farklılaştırmaktadır.

TÜİK'in yaptığı bir araştırmada 15 yaş ve üzeri olan bireylerin işgücüne dâhil olmama nedenleri incelendiğinde, iş arayıp çalışmaya hazır olanların oranı erkeklerde %11,3 çıkarken bu oran kadınlar arasında 6,1 dir. Ancak araştırmanın en çarpıcı kısmını işe dâhil olmama nedenleri arasında sıralanan “ev işleri ile meşgul olma” durumu oluşturmaktadır. Bu maddede kadınların oranı %58,7 tir. Ancak bu başlıkta erkekler için bir oran verilmemiştir (TÜİK, 2013: 74). Dolayısıyla ev içi işlerin kadınların sorumluluğu olarak tanımlanmasını besleyen ataerkil yaklaşımın, istihdam üzerindeki etkilerini göstermesi bakımından çarpıcı bir sonuç olduğu söylenebilir. Gökmen (2016: 304) yaptığı çalışmada kadınları yoksulluğa götüren toplumsal cinsiyetçi yaklaşımın ataerkil yapıdan beslenme durumunun göz ardı edilmemesi gerektiğinin altını çizmektedir. Kadının özel alana ait işlerle (ev işleri, çocuk bakımı, yaşlı bakımı vs) doğrudan ilişkilendirilmesi, kadının özel alana aidiyetini pekiştirmekle beraber bir işgücü olarak istihdamın dışında kalmasına da neden olmaktadır. İstihdamın dışında kalan kadın, yoksulluğu daha derin bir biçimde deneyimlediği gibi bireysel varlığı da erkek karşısında edilgenleşmekte ve bağımlı bir kişilik oluşturmaktadır. Çok yönlü olarak bir bağımlılık sürecine mahkûm olan kadın, ekonomik gelir elde etme fırsatlarına erkeklere oranla daha az sahiptir ve içinde bulunduğu hanede çoğunlukla geliri kontrol etme gücünden de yoksundur. Kadının üyesi olduğu hane içerisinde malvarlıklarının erkek üye tarafından kontrol edilmesi, gelir üzerinde erkeğin geniş tasarrufu, kadının çoğunlukla kısıtlı bir bütçeye mahkûm edilmesi bir şiddet biçimi olarak da ifade edilmektedir (Memiş, 2015: 181). Kadınların gelir ve gayrimenkuller üzerindeki sınırlı hak sahipliği, kadınları aile içerisinde karar alma süreçlerinden de uzaklaştırmaktadır. Bu bağlamda kadınlar, mülk ve paranın iktidarını elinde bulunduran erkeklere itaat etmek durumunda bırakılmaktadırlar. TÜİK 2017 verilerine göre, 2017 yılı itibari ile erkekler 837.928, kadınlar 409.453 konut sahibi olmuştur. Bunlar yüzdelik olarak ifade edildiğinde erkeklerin %59,4'ü konut sahibi olurken, kadınların %29,1'i konut sahibi olabilmıştır. Kadınlar mülk sahipliğinde, birçok alanda olduğu gibi, erkeklerin gerisinde kalmaktadır. Kadınların mülk sahipliği ülkenin bölgeleri arasında da farklılık göstermektedir. Türkiye’de kadınlar tarafından en fazla konut satın alınan il %15,7’lik oranla İstanbul olurken, Ardahan ise kadınların sadece 29 konut satın alabildiği bir il olmuştur. Dolayısıyla mülk edinme noktasında kadınlar erkeklerin oldukça gerisindedir. Bu, kadınlar açısından bir başka gerçekliği de ortaya koymaktadır. Ekonomik olarak yüksek gelir getiren işlerde çalışma fırsatı bulamayan kadınlar mülk edinmekte güçlük çekmektedirler. Bunun yanında yasal olarak mirastan eşit pay almaları gereken kadınlar, çoğunlukla ailenin erkek çocukları lehine miras haklarından vazgeçmektedirler. Konuyla ilgili olarak Gürdal ve Odabaş (2014: 39-44)’in yaptığı çalışmada hukuk kurallarıyla geleneksel normlar arasındaki pratik farklılığının ilginç bir örneği ortaya konmaktadır. Çalışmaya göre miras, toplumsal cinsiyet ayrımcılığının güçlendirilmesi ve meşruluk kazanması noktasında geleneksel ve dini normlardan büyük oranda etkilenmektedir. Bu yaklaşım da miras ve farklı ekonomik gelir kaynaklarının erkeklerin lehine inşa edildiğini göstermektedir. Çalışmada kadınların geleneksel ve dini normlar üzerinden meşrulaştırılan bir tutum olarak mirastan pay almadıklarının altı çizilmektedir. Çalışmaya katılan görüşmecilerin yörelerinde adet olmadığı gerekçesiyle kadınlara mirastan pay vermedikleri ifade edilmektedir. Bu bağlamda kadınlar da yasal normların pratiklerinden çok geleneksel normların pratiklerine uyum göstererek miras haklarından vazgeçmektedirler. Bu noktada toplumsal cinsiyet ayrımcılığı üzerinden kadına yüklenen “fedakâr”, “anlayışlı”, “sevecen”, “sabırlı” olma durumu kadınlar tarafından büyük bir sadakatle benimsenmiş görünmektedir. Böylece toplumsal tutum pratikleri, yasal olan lehine değil, yasal olmayan lehine kolaylıkla güç kazanmaktadır.

Kadın içinde bulunduğu olumsuz koşulları aşamamanın bir sonucu olarak yoksullaşmakta ve toplumsal görünürlüğünden vazgeçmektedir. Şener (2009: 2) Türkiye’de kadın istihdamının genel özelliklerinden söz etmektedir. Bu özellikleri şöyle sıralamaktadır:

- İşgücüne piyasasına katılımın düşük olması
- Daha çok düşük ücretli işlerde istihdam edilmeleri
- Kayıt dışı sektörlerde çalışma oranlarının yüksek olması
- Kırsal alanda ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaları
- Kendi geliri üzerinde söz sahibi olamama

2.3. Kadınların Siyasette Temsil Oranları

Kadınlar toplumun birçok alanında olduğu gibi siyasi alanda da görünür değildirler. Ancak kadınların siyasi alanda temsil oranlarının düşüklüğü, sosyal, kültürel ve ekonomik alanlar gibi alanlarda da temsillerini olumsuz etkilemektedir. Siyasal katılım, toplumu oluşturan bireylerin siyasi yönetimle iletişim biçimini içermektedir. Bu biçimler, siyasi olayları izlemeden oy vermeye ve siyasi karar alma mekanizmalarında yer almaya kadar uzanan geniş bir eylem yelpazesini içermektedir (Çakı, 2008: 38). Bu bağlamda siyasi katılım, bireyin içinde yaşadığı toplumsal bütünü yönetimde görev alması olarak ifade edilebilir. Buna göre seçme ve seçilme, örgütlenme, görüş açıklama yoluyla ile yönetimin bir parçası olma durumu siyasi katılımı ifade etmektedir (Şahin, 2011: 12). Birey sosyal bir varlık olarak toplumsal bütünü bir parçasıdır ve alınan kararlardan ilk etkilenendir. Alınan kararların bireyin çıkarlarıyla örtüşmesi ve bireyin güvenliğine hizmet etmesi bağlamında temsil edilme durumu önem kazanmaktadır. Temsilin düşük olması bireye ait sorunların doğru değerlendirilmesinin önüne geçtiği gibi çözüm yolları da bireyin çıkarlarını kapsamayacak biçimde gelişme riskine sahiptir. Türkiye’de kadın vekil çıkaramayan illerin 48 tane olduğu düşünüldüğünde kadınların siyasette neredeyse %50’den fazla bir oranda görünmezliğinin olduğunu söyleyebiliriz. Kadınlar geçmişten günümüze kadar siyasette temsil noktasında erkeklerin çok gerisinde kalmışlardır. Platon “Devlet” alı eserinin sekizinci bölümünde kadınların aslında erkekler gibi eğitilerek savaşçı olabileceğinden bahseder. Erkeklerle aynı işi yapmalarının bir sakıncası olmadığını altını çizer. Ancak iş yönetme kısmına geldiğinde kralın bir erkek olması gerektiğini söyler. Bu açıdan bakıldığı kadının özel alanla özdeşleştirilmesinin de bir yansıması olarak kamusalda yönetim ya da yönetimde söz sahibi olma hakkı, geçmişten günümüze kadar erkek üzerinden tanımlanmaktadır. Bu da kadınları siyasi alanda mücadele etmekten ya da varlık göstermekten uzaklaştırmaktadır. Dünya üzerinde demografik olarak kadın ve erkek nüfusları bir birlerine yakın bir oran ortaya koymasına rağmen karar alma süreçlerinde erkekler etkin bir güçtür.

Toplumsal cinsiyet ayrımcılığının etkisini en fazla gösterdiği alanlardan birisi de siyaset alanıdır. Tarih boyunca kadınlar çeşitli faktörlere bağlı olarak siyasetten dışlanmışlardır. Kadınların siyasette temsil edilme süreçleri XIX. Yüzyıla kadar sürüncemede kalmıştır. Finlandiya kadın vatandaşlarına ilk defa seçme ve seçilme hakkını 1906 yılında tanıyarak kadın hakları noktasında öne çıkan bir ülke olmuştur. Almanya, Fransa İngiltere gibi gelişmiş sanayi ülkeleri ise oldukça geç tarihlerde kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanımıştır. Kadın haklarının ilk defa gündeme geldiği ülke olan Fransa bu noktada oldukça ağır davranmış ve ancak 1944 yılında kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanımıştır. Bunun yanında Almaya 1918 yılında, İngiltere ise 1928 yılında kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanımıştır. ABD ise 1920 yılında yaptığı anayasa değişikliği ile kadınların parlamentodaki temsillerinin önünü açmıştır.

Türkiye’de kadınlar, ilk defa 1930 yılı yerel seçimlerinde ve 1934 yılı milletvekili seçme ve seçilme hakkını elde etmiştir. Dünyayla karşılaştırıldığında Türkiye’de oldukça erken sayılabilecek bir dönemde seçme ve seçilme hakkı elde eden kadınlar, bu gelişmenin ivmesini yukarı doğru taşıma fırsatı bulamamışlardır. Türkiye’de kadınların parlamentodaki temsil oranları dünya ortalamasının

gerisindedir. Kadınlar yasal olarak seçme ve seçilme hakkını elde etmiş olmalarına rağmen siyasi temsil alanına yeterli katılım elde edememişlerdir. Yıllara göre parlamentoda temsil edilen kadın milletvekili sayılarına baktığımızda bunu kolaylıkla görebiliriz. Türkiye’de kadınların parlamentodaki temsil oranları gelişmiş ülkelerin gerisindedir. Bu da bize Türkiye’de siyaset alanında ataerkil bir yaklaşımın hâkim olduğunu ve kadının siyasette görünürlüğünü düşürdüğünü göstermektedir.

Tablo 4: Yıllara Göre Kadın ve Erkek Milletvekili Sayıları *

Yıl	Parlamentodaki Milletvekili Sayısı			Kadın Milletvekillerinin Oran
	Toplam	Erkek	Kadın	%
1935	395	377	18	4,6
1939	400	385	15	3,8
1943	435	419	16	3,7
1946	455	446	9	2
1950	487	484	3	0,6
1954	535	531	4	0,7
1957	610	613	7	1,1
1961	450	447	3	0,7
1965	450	442	8	1,8
1969	450	445	5	1,1
1973	450	444	6	1,3
1983	400	388	12	3
1987	450	444	6	1,3
1991	450	442	8	1,8
1995	550	537	13	2,4
1999	550	528	22	4
2002	550	526	24	4,4
2007	550	500	50	9,1
2011	550	471	79	14,3
2015(Haziran)	550	453	97	17,6
2015(Kasım)	550	469	81	14,7
2017	543	467	76	14

Siyasi temsil kadınların karar alma mekanizmalarında yer almaları bağlamında oldukça önemlidir. Kadınların karar alma mekanizmalarından uzak olmaları toplumda kadın olmaları nedeniyle uğradıkları ayrımcılıkların giderilmesinde irade sahibi olmalarının da önüne geçmektedir. Bu ayrımcılıkların görünür olabilmesi için her şeyden önce bu ayrımcılıkları deneyimleyenlerin yasaların biçimlenmesi üzerinde söz hakkına sahip olması gerekmektedir. Gelişmiş ülkeler bağlamında baktığımızda parlamentoda kadın milletvekili oranlarının %23,4 gibi bir ortalamasının olduğunu görebiliyoruz. Dünya üzerinde parlamentoda kadın temsil oranlarının en yüksek olduğu ülkeler %41,7 ile İskandinav ülkeleri en ön sıralarda yer almaktadır. ABD’de bu oran %28,3 seviyesindedir. Avrupa’da kuzey ülkelerini çıkardığımızda parlamentodaki kadın temsil oranları %25’lerde seyretmektedir. Asya ülkelerinde bu ortalama %19,6 iken Arap ülkelerinde %18,9’dur. Türkiye açısından bir değerlendirme yaptığımızda parlamentoda kadın temsil oranının çıkabildiği en yüksek oranın %17 olduğunu görüyoruz (UN Women, 2017). Bu oran İskandinav ülkeleri ile karşılaştırılamayacak kadar düşüktür. Avrupa ortalaması açısından ise makasın çok dar olmadığını söyleyebiliriz. Dünya genelinde de kadınların parlamentoda temsil oranları erkeklere göre düşüktür. Ancak Türkiye açısından gelişmiş ülkelerle aradaki farkın azaltılması ya da en azından aynı seviyeye ulaşılması kadınların siyasi temsillerinin güçlendirilmesi bağlamında önemlidir. Siyasal katılımın önemli bir ayağını oluşturan yerel yönetimlerde de kadınların temsil oranları oldukça düşüktür.

* Tablo ka-der.org.tr verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Kadınlar eğitim ve istihdam gibi alanlarda dışlanmalarına bağlı olarak siyasi alanda temsil fırsatı elde edememektedirler. Parlamentoda görülen temsil düşüklüğü yerel yönetimler açısından da benzer bir durum ortaya koymaktadır. Yıllara göre yerel yönetimlerde belediye başkanı, belediye meclis üyesi ve il genel meclis üyesi oranlarına bakıldığında kadın ve erkek dağılımlarındaki farkı görmek mümkündür.

Tablo 5: Yıllara Göre Yerel Yönetimlerde Kadın ve Erkek Oranları *

Yerel Yönetim Kademeleri	Erkek		Kadın		Toplam	Yıl
	Sayı	%	Sayı	%		
Belediye Başkanı	3197	99,4	18	0,6	3215	1999
Belediye Meclis Üyesi	33543	98,4	541	1,6	34084	1999
İl Genel Meclis Üyesi	3078	98,6	44	1,4	3122	1999
Belediye Başkanı	3207	99,4	18	0,6	3225	2004
Belediye Meclis Üyesi	33660	97,6	817	2,4	34477	2004
İl Genel Meclis Üyesi	3151	98,2	57	1,8	3208	2004
Belediye Başkanı	2922	99,1	26	0,9	2948	2009
Belediye Meclis Üyesi	30450	95,8	1340	4,2	31790	2009
İl Genel Meclis Üyesi	3269	96,7	110	3,3	3379	2009
Belediye Başkanı	1356	97,1	40	2,9	1.396	2014
Belediye Meclis Üyesi	18300	89,3	2198	10,7	20498	2014
İl Genel Meclis Üyesi	1191	95,2	60	4,8	1251	2014

Yerel seçimler açısından 2019 seçim sonuçları henüz TÜİK verilerine yansımadağı için buraya alamıyoruz. Ancak 2014 yılına kadar yapılan yerel seçimlerde belediye başkanı, belediye meclis üyesi ve il genel meclis üyesi statülerinde kadın erkek dağılımlarına baktığımızda oranların erkeklerin lehine oldukça yüksek olduğunu yukarıdaki tabloda rahatlıkla görebiliyoruz. Tüm bu kademelerde erkeklerin temsil oranları %95 ve üzerinde seyrederken, kadınların temsil oranları %1’lik dilimi zaman zaman bir miktar aşmanın dışında herhangi bir artış göstermemektedir. Bu bağlamda neredeyse nüfusun yarısını oluşturan kadınların karar alma süreç ve mekanizmalarına katılımı oranlarının oldukça düşük olduğunu söyleyebiliriz. Kadınların gerek yerel düzeyde gerekse ulusal düzeyde siyasette yeterli oranda temsil edilememeleri, kadınlar lehine yapılacak düzenlemelerin de önüne geçmektedir. Kadınların yeterli temsil oranı elde edememesi kendi sorunlarını dile getirmelerini engellediği gibi onları çözümün bir parçası olmaktan da uzak tutmaktadır. Dolayısıyla toplumda toplumsal cinsiyet ayrımcılığının etkilerini azaltmakta mümkün olamamaktadır. Toplumsal cinsiyet ayrımcılığının yarattığı geleneksel kalıplar ve değer yargılarının kadını kuşatmışlığı kamusal alnın tüm kurumlarında kendini göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında kadının eğitim, istihdam, meslek edinme gibi fırsatlardan yeterince yararlanamaması, siyasi temsilde de gücünü azaltmaktadır. Özel alana ait sorumlulukların doğal yüklenicisi olarak tanımlanan kadın, diğer tüm alanlarda daha az yer almaktadır. Kadınlar ev içi sorumluluklarını aksatmamak koşuluyla bir takım fırsatlardan yararlanma imkânına sahip olabilmektedirler. Böyle bir yaklaşım kadınları hem siyasi temsil noktasında zayıflatmakta hem de statüsü ve sorumluluğu yüksek işlerde çalışma noktasında erkeklere göre oldukça çekingen yapmaktadır.

* TÜİK verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur. www.tuik.gov.tr

Tablo 6: Yoksulluğu Besleyen Unsurların Yoksulluk Oranına Etkileri

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
EGT	-0.010378	0.004366	-2.376815	0.0634
EDH	1.754082	0.264579	6.629702	0.0012
KY	-1.588308	0.710400	-2.235793	0.0756
YOO	-1.044533	0.397222	-2.629596	0.0466
C	-4.968522	1.533760	-3.239440	0.0230
R-squared	0.937759	Meandependent var		0.970503
Adjusted R-squared	0.875519	S.D. dependent var		0.048155
S.E. of regression	0.016990	Sumsquaredresid		0.001443
Long-runvariance	6.59E-05			

$$YO = -4.968522 - 0.010378EGT + 1.754082EDH - 1.588308KY - 1.044533YOO + \epsilon$$

Kullanılan EGT (Eğitim Düzeyi), EDH (Ergen Doğum Hızı), KY (Kadın Yönetici Oranı), YOO (Yüksek Öğretim Okullaşma Oranı), YO (Yoksulluk Oranı) değişkenler TÜİK veri tabanından elde edilmiştir. Söz konusu değişkenlerin yoksulluk üzerindeki etkileri analiz edilmiştir.

Yukarıdaki veriler incelendiğinde eğitimin kadın yoksulluğunun azaltılması üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu izlenmektedir. Eğitim oranındaki bir birimlik bir artış yoksulluk oranını 0,010378 oranında azaltmaktadır. Bunun yanında ergen doğum hızının yüksekliği, kadın yoksulluğunu olumsuz yönde etkilemektedir. Buna göre ergen doğum hızı arttığında yoksulluk oranı 1,75 oranında artmaktadır. Yine yükseköğretim okullaşma oranı bir birim arttığında yoksulluk oranı 1,044533 oranında azalmaktadır. Kadınların üst düzey yönetim görevlerinde istihdam edilmeleri yoksulluk oranının azaltan bir etkiye sahiptir. Kadın yönetici oranı bir birim arttığında yoksulluk oranı yaklaşık olarak 1,5 oranında azalmaktadır. Bu bağlamda başta eğitim olmak üzere kadının toplumsal yapı içerisindeki fırsatlardan yararlanma imkânının artırılması yoksulluğun gerilemesinde etkili olmaktadır.

Sonuç

Kadın yoksulluğunu besleyen yeterli eğitim alamama, mesleki eğitim alamama, aile içi rol ve sorumlulukların etkisi ile istihdamdan uzak kalma, güvencesiz ve düşük ücretli işlerde çalışma, siyasette temsil oranının düşük olması, çocuk bakımı için destek alamama gibi unsurlar kadın yoksulluğunu beslemektedir.

Kadın yoksulluğunun azaltılması noktasında yapılması gerekenlerin başında kadınların, eğitim, istihdam, meslek edinme, siyasette temsil gibi alanlarda görünürlüklerini artırmak ve fırsatlara erişimlerini kolaylaştırmak gelmektedir. Bunun olabilmesi için de küçük yaşlardan itibaren kız çocuklarının toplumsal fırsatlara erişimlerinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Ataerkil yaklaşımdan beslenen toplumsal cinsiyetçi ayrımcılık tutumları kadınları edilgenleştirmekte ve özel alana bir anlamda hapsedmektedir.

Kadınların özel alan içinde tanımlanması ve özel alana ait sorumlulukların kadının yetenek alanındaki iş ve eylemler olarak benimsenmiş olması, kadını kamusal alandan dışlamaktadır. Bu noktada Sen'in "yoksulluğu", "kapasite ve yapabilme yetersizliği" olarak tanımlaması önem kazanmaktadır. Bu tanım çerçevesinde düşündüğümüzde kadına yapabilme kapasitesini geliştirme fırsatı verildiğinde, kadının yoksulluğa düşme riski azalacaktır. Bu da kadının kamusal alana ait işler konusunda yeteneklerinin körelmesinin önüne geçecektir. Kadın yoksulluğu, kadının kamusal alana dair yeteneklerini geliştirmesine imkân verilmesi ile geriletebilir bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Bu noktada şu sonuçlara varmak mümkündür:

- Kadınların eğitim olanaklarından yeterli oranda faydalanabilmeleri için gerekli çalışmalar yapılması, kadın yoksulluğunu geriletecek unsurlar arasındadır.

- Kadının özel alana ait işlerle özdeşleşmiş bir birey olarak tanımlanmaktan çıkarılması, kadının istihdam olanaklarından faydalanma oranını artıracaktır.
- Kadınların istihdam edildiği alanlarda çocuklarının bakımını üstlenecek uygun fiyatlı kurumların varlığı kadın istihdamını güçlendireceği gibi kadın yoksulluğunu da geriletecektir.
- Kadının toplumsal cinsiyet ayrımcılığının hedefinden çıkarılması, kadın yoksulluğunu geriletebilecek önemli bir unsurdur.
- Kadınların her sektörde güvenceli olarak çalıştırılması kadın yoksulluğunu önemli oranda geriletecek bir unsur olarak değerlendirilebilir.
- Kadınlara niteliklerini geliştirecek fırsatlar sunulması güvencesiz işlerde çalışma riskini ortadan kaldıracığı gibi kadın yoksulluğunu da azaltıcı etki yapacaktır.

Bu çalışma toplumda sadece “eş, anne” gibi roller doğrultusunda tanımlanan kadın algısı üzerinedir. Ayrıca bu çalışmanın sınırları içinde yer verilme imkanı bulunamayan homoseksüel, biseksüel ve trans kadınlar ile ilgili yapılacak çalışmalara çalışmamızın ışık tutacağı, karşılaştırm olanağı sağlayacağı beklenmektedir.

Kaynakça

- Avşar, S. (2017). “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Tarihsel Rollerini Yitiren Erkekliğin Çöküşü: Küllerinden “Yeni Erkek”liğin Doğuşu.” *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2(3): 224-241.
- Arpacıoğlu, Ö. ve Yıldırım, M. (2011). “Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluğun Analizi.” *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2(4): 60-76.
- Buvinic, M. (1998). Women in Poverty: A New Global Underclass. <http://www.eif.gov.cy/mlsi/dl/genderequality.nsf.pdf> Erişim tarihi:17.01.2019.
- Uçar, C. (2011). *Kadın Yoksulluğu İle Mücadelede Sosyal Politika Araçları ve Etkinlikleri*. TC Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara: Afşaroğlu Matbaası.
- Çakır, Ö. (2008). “Türkiye’de Kadının Çalışma Yaşamından Dışlanması.” *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 31: 25-47.
- Dansuk, E. (1997). *Türkiye’de Yoksulluğun Ölçülmesi ve Sosyo-Ekonomik Yapılarla Ölçülmesi*, DPT Uzmanlık Tezi.
- Dedeoğlu, S. (2016). “Türkiye’de “Yeni Kapitalizm” ve Kadın İstihdamı Malatya, Şanlıurfa ve Adıyaman Örneğinde Talep Yönlü Bir Analiz.” (Der.) Melda Yaman ve Saniye Dedeoğlu, Kapitalizm, Ataerkillik ve Kadın Emegi, Sav. Yy:47-81.
- DPT, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT: 2599-ÖİK: 610, Ankara, 2001.
- Pearce, D. (1978). “The Feminization of Poverty: Women, Work and Welfare.” *Urban & Social Change Review*, 11(1):28-36.
- TBMM, (1995). Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs, erişim tarihi: 17.01.2019
- Turner, S. B. (1997). “Eşitlik.” (Çev.) Bahadır Sina Şener, Ankara: Dost Kitabevi
- Duyan, Ç. G. (2010). “Yoksulluğun Kadınlaşması: Altındağ Örneği.” *Aile ve Toplum Dergisi*, 22(6):19-29.

- Gürdal, A. D. ve Odabaş, Z. Y. (2014). “Kadın ve Miras: Sosyolojik bir Değerlendirme.” *Folklor/Edebiyat Dergisi*, 78(20): 37-50.
- Gökmen, E. Ç. (2016). “Haneîçi Ataerki ve Cinsiyet Eşitsizliği Gölgesinde Kadın Yoksulluğu: Mardin-Muğla Örneği, Kapitalizm, Ataerkillik ve Kadın Emegi.” (Der.) Melda Yaman, Saniye Dedeoğlu, Sav yy:281-319.
- Gökçe, N. ve Yıldız, A. (2018). “Türkiye’de Okuma-Yazma Bilmeyen Kadınlar ve Okuma-Yazma Kurslarına Katılmama Nedenleri: “Ne Edeyim Okumayı, Hayatım mı Değişecek?.” *Kastamonu Education Journal*, 6(26): 2151-2161.
- Öztürk, M. ve Çetin, B. I. (2009). “Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluk ve Kadınlar.”, *Journal of Yasar University*, 3(11): 2661-2698.
- Sapancalı, F. (2005). “Avrupa Birliği’nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri.” *Çalışma ve Toplum*: 51-106.
- Sen, A. (2004). “Özgürlükle Kalkınma.” (Çev.) Yavuz Alogan. İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Şahin, F. (2011). *Kadınların Siyasal Katılımları Çerçevesinde Kadın Meclislerinin Yerel Siyasetteki Etkinlikleri ve Üye Profilleri*. Uzmanlık Tezi, KSGM, Ankara.
- Şener, Ü. (2009). “Kadın Yoksulluğu.” TEPAV (Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı).
- Kapar, R. (2005). “Çalışan Yoksullar.” *Sendikal Notlar, Petrol İş Yayınları*, 29:52-75.
- Memiş, E. (2015). “Şiddet ve Ekonomi, Şiddetin Cinsiyet Yüzleri.” (Der.) Betül Yazar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Tuskan, A. A. (2012). “Toplumsal Cinsiyet Toplumda Kadına Bîçilen Roller ve Çözümler.” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 99: 445-450.
- Topgöl, S. (2013). “Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksulluğun Kadınlaşması.” *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 1(14): 277-296.
- TÜİK, tuik.gov.tr erişim tarihi:09.04.2019
- TÜİK, tuik.gov.tr erişim Tarihi:12.04.2019
- TÜİK, (2013), Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri
- UN Women (2017), Women in Politics. UN_Women_IPU_Harita.pdf. Erşim tarihi: 22.05.2019.
- Üzümcü, A. ve Korkat, M. (2014). “Türkiye’de Gelir Dağılımı Adaletsizliği ve Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımların Gelişimi.” *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 8(5): 135-166.
- Yaman, M. (2016). “Türkiye’de Sanayi ve İstihdam Stratejileri Çerçevesinde Kadın İstihdamının Yönelimleri.” (Der.) Melda Yaman ve Saniye Dedeoğlu, Kapitalizm, Ataerkillik ve Kadın Emegi, Sav. Yy:11-46.
- http://ka-der.org.tr/wp-content/uploads/2018/01/kad%C4%B1n-istatistikleri-2017_R.pdf Erişim tarihi: 22.05.2019.